

рекреаційній сфері може набувати наступних концептуальних форм: концепції Zero Waste, Palingenesis, BANC та ZERI. Доцільність запровадження певного екологічного кластеру можна визначити за допомогою оцінки ефективності функціонування даного кластеру відповідно до динаміки обраних показників. Зазначимо, що використання в рекреаційній діяльності екологічно спрямованого кластерного підходу дозволить враховувати критерії та принципи екологічної безпеки в господарській діяльності українських суб'єктів господарювання.

Джерела та література:

1. Єрмакова О. А. Підвищення конкурентоспроможності приморських регіонів України на основі кластерної моделі : [монографія] / О. А. Єрмакова. – Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2011. – 221 с.
2. Буркинсий Б. В. Природопользование – основы эколого-экономической теории : [монография] / Буркинсий Б. В., Харичков С. К., Степанов В. Н. – ИПРЭЭИ, 1999. – 350 с.
3. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій : [монографія] / [під заг. ред. Б. М. Данилишина]. – К. : Нічлава, 2006. – 704 с
4. Ветрова Н. М. Экологическая безопасность рекреационного региона : [монография] / Ветрова Н. М. – ОИО НАПКС, 2006. – 273 с.
5. Пашенцев О. І. Механізм превентивного захисту навколишнього природного середовища] / Пашенцев О. І. – ДІАЙПІ, 2011. – 289 с.
6. Хлобыстов Е. В. Методология анализа и нормирования экологической безопасности промышленного производства / Е. В. Хлобыстов // Экология и экономика. – 2004. – № 2. – С. 87–94.
7. Виленчук А. А. Гармонизация единого эколого-экономического пространства Украины / А. А. Виленчук // Экономист. – 2008. – № 4. – С. 21–27
8. Пашенцева А. В. / Экологическая безопасность рекреационных территорий: прогнозно-модельный подход / А. В. Пашенцева // Проблемы устойчивости деятельности предприятий. – мат. всеукр. научн. – практ. конф. – Научный, 2012. – С. 64–68.
9. Портер М. Конкуренция: пер. с англ./ М. Портер – М. : Международные отношения, 1993. – 896 с.
10. Development of Clusters and Networks of SMES. The UNIDO Programme. – UNIDO, 2001. – P.9
11. Europe INNOVA cluster networks [Online resource]. – Acces mode : <http://www.Europe-innova.eu/web/guest/cluster-cooperation/cluster-innovation-platform>
12. Дишловий І. М. Особливості функціонування регіонального рекреаційно-туристичного кластеру та його регулювання / І. М. Дишловий // Економіка і управління. – 2010. – №6. – С. 69–76.

Андріанова В.В.

УДК 331.526

РОЗВИТОК САМОЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ

***Анотація.** У статті висвітлені проблеми і перспективи розвитку самозайнятості населення в Україні. Розглянуті і узагальнені сучасні теоретичні підходи до самозайнятості населення. Уточнено поняття самозайнятого населення в сучасних економічних умовах. Визначені основні причини виникнення самозайнятості і переходу населення України до роботи в умовах самостійної зайнятості, виявлені резерви зростання чисельності самозайнятого населення. Розкриті особливості самозайнятості в умовах інформаційного суспільства. Обґрунтована необхідність державної підтримки розвитку самозайнятості населення шляхом вдосконалення системи регулювання відносин з суб'єктами бізнесу у вказаній сфері.*

***Ключові слова:** зайнятість, самозайнятість, підприємництво, державне регулювання.*

***Аннотация.** В статье освещены проблемы и перспективы развития самозанятости населения в Украине, современные подходы к этой форме занятости. Уточнено понятие самозанятого населения, определены основные причины возникновения самозанятости, выявлены резервы роста численности самозанятого населения. Раскрыты особенности самозанятости в условиях информационного общества и её преимущества. Обоснована необходимость государственной поддержки развития самозанятости населения путём совершенствования системы регулирования отношений с субъектами бизнеса в указанной сфере.*

***Ключевые слова:** занятость, самозанятость, предпринимательство, государственное регулирование.*

***Summary.** The article, on the basis of the analysis of publications on issues of employment, including self-employment, as well as the observations of the author in this area, highlights the problems and prospects of self-employment in Ukraine.*

The current theoretical approaches to self-employment are reviewed and summarized.

The notion of self-employment in the current economic environment is specified.

The main causes of self-employment and the transition of the Ukrainian population to work in a self-employment are determined.

The correlation between the dynamics of the number of employees and self-employed on the basis of the analysis of statistical data, and reserves of the growth of the self-employed population in Ukraine are revealed.

The features of self-employment in the information society are studied.

Modern forms of self-employment as a kind of business that have emerged in the transformation of the society into the global information one are defined.

The tendency to expand the self-employment scale in Ukraine's progress on the path of market reforms is determined.

The advantages of self-employment as a form of employment are grounded.

The necessity of state support for self-employment by improving the system of regulation of relations with business entities in this area is stated.

Keywords: *employment, self-employment, entrepreneurship, government regulation.*

Постановка проблеми. Забезпечення зайнятості населення є однією з провідних проблем в умовах просування України по шляху ринкових перетворень. По-перше, саме зайняті створюють ВВП держави, продукують необхідні суспільству товари, продукти та послуги. По-друге, зайнятість створює умови, з одного боку, для реалізації здібностей та знань, вмінь людини, тобто, її самореалізації, а з іншого, кожна людина отримує можливість задоволення своїх матеріальних, духовних, інших потреб через той дохід, що отримує завдяки своїй зайнятості.

Забезпечення зайнятості є предметом дослідження ученими різних фахових напрямів, представниками певних наукових шкіл, ідеологами, політиками. Але провідне місце серед них займає проблема зайнятості як комплексу особливих функцій, спрямованих на забезпечення розвитку і вдосконалення господарського механізму, постійне оновлення економіки господарюючих суб'єктів, створення інноваційного поля діяльності, а також як одну із форм забезпечення самостійної зайнятості населення. Саме цей напрям соціально-економічного розвитку стає предметом дослідження не тільки науковців, а й тих, кого цікавить можливість практичного впровадження ідей, пов'язаних із різними аспектами здійснення підприємницької діяльності.

Аналіз досліджень із даної проблеми. Проблема самостійної зайнятості в контексті здійснення підприємницької діяльності, займалися провідні вітчизняні вчені в різних сферах економіки. С.Н. Соболев розкрив сутність та роль підприємництва в економічному розвитку суспільства, його принципи та методи, соціально-психологічні аспекти діяльності [1]. Л. Д. Гармидер розглянув фактори, які впливають на підвищення ефективності ведення бізнесу, а також самозайнятості як потенціал самостійного відтворення робочої сили [2]. В. М. Жеребин, Н. А. Єрмакова висвітлили різні підходи, щодо визначення та оцінки самостійної зайнятості як однієї із форм здійснення підприємницької діяльності [3], Безтелесна Л.І., Попчук Л.В. розглянули сутність, значення та тенденції розвитку самозайнятості в Україні [4]. Разом із тим, низка питань, пов'язаних із самозайнятістю населення в умовах трансформації суспільства в глобальне інформаційне залишаються не вирішеними

Мета дослідження. Уточнити сутність самозайнятості населення, її сучасні форми, тенденції та перспективи розвитку.

Результати досліджень. Ринкова система з притаманними їй формами власності, свободою підприємництва і свободою вибору, мотивацією з урахуванням особистих інтересів, конкуренцією та ціноутворенням створює об'єктивні засади для вдосконалення різноманітних організаційно – господарських форм залучення працездатного населення до процесу активної трудової діяльності. Однією з таких форм підприємництва в сучасних умовах економічного розвитку є самостійна зайнятість населення.

Самозайнятість – відносно нове явище у вітчизняній економіці, яке почало розвиватися у перехідний період до ринкових умов господарювання. В науковій літературі та статистичній практиці різних країн поняття “самостійна зайнятість” та “самозайнятість” використовується для позначення зайнятості без юридичного оформлення трудових договорів. За визначенням Міжнародної класифікації статусу зайнятих (ICSE – 93) самозайнятість означає роботу на власному підприємстві, коли винагорода безпосередньо залежить від доходу, отриманого від виробництва продукції та послуг [1]. Самостійна зайнятість у ринкових умовах перетворюється в обов'язковий, об'єктивно існуючий елемент ринкових відносин. Її розвиток обумовлений дією низки економічних та соціальних факторів. З іншого боку, самозайнятість в Україні була завжди (ведення особистого підсобного господарства, підріток під час відпусток та після закінчення основного робочого дня, репетиторство тощо).

Ринкова економіка виводить самозайнятість на новий рівень використання робочої сили. Економічна ідеологія ринку, передусім, передбачає перехід кожного працездатного до самозабезпечення.

Самостійна зайнятість населення постійно присутня в системі національної економіки. Її, зазвичай, визначають як форму підприємництва на підставі того, що в сучасній вітчизняній та закордонній економічній літературі підприємництво трактується, насамперед, як самостійна економічна діяльність громадян, заснована на використанні власних ідей, робочої сили і засобів виробництва [1]. Завдяки розвитку самостійної зайнятості, особливо в умовах трансформаційної економіки, створюються додаткові робочі місця, а також з'являється можливість проявити власну ініціативу й отримати доходи. Така форма зайнятості не потребує державних капітальних вкладень, має мобільну організаційну структуру, базується на сильній мотивації праці, орієнтується на потреби споживача й оперативно задовольняє їх.

Самозайнятими в Україні вважаються ті, хто сам забезпечує й сам організовує свою діяльність, що слугує їм головним джерелом доходу, самостійно забезпечує себе роботою.

До основних причин переходу населення України до роботи в умовах самостійної зайнятості, належать: недостатня кількість коштів для життя; затримки з виплатою заробітної плати та соціальних трансфертів (пенсій, допомог), для працівників бюджетної сфери – несвоєчасна індексація тарифних ставок; втрата роботи в наслідок звільнення (скорочення штатів, банкрутство підприємств) – тим самим втрата основного джерела формування коштів на існування [4]; пошук більш стабільного джерела належного за розміром доходу; пошук роботи, що забезпечує можливість самореалізації, задоволення потреб і амбіцій, а також посилює інтерес до підприємництва.

Значна частина самозайнятих займається підприємництвом.

Неспроможність держави та окремих роботодавців забезпечити належну пропозицію робочих місць призводить до розширення масштабів самозайнятості населення (табл. 1).

Резервом зростання самозайнятих є скорочення чисельності найманих працівників. У період з 2000 по 2010 р. в Україні кількість найманих працівників зросла на 16,3%, а чисельність самозайнятого населення збільшилась на 50,3 відсотки. Оцінюючи чисельність найманих працівників в Україні у період з 2005 по 2010 р. можна стверджувати про її зменшення на 12,6%, що стосується самозайнятого населення, то їх чисельність зросла на 25,7 відсотки, тобто, вдвічі більше.

Таблиця 1. Динаміка співвідношення чисельності самозайнятого населення та чисельності найманих працівників, 2000 – 2010 р. р.

Рік	2000 тис. осіб	2005 тис. осіб	2010 тис. осіб	205 до 2000, %	2010 до 2005, %	2010 до 2000, %
Чисельність самозайнятого населення	1756,44	2100,12	2640,72	119,6	125,7	150,3
Чисельність найманих працівників	1869,4	2487,4	2174,8	133,1	87,4	116,3

Авторська розробка на підставі статистичного щорічника України [6-8].

До сучасних форм самозайнятості як виду підприємництва, що виникли в умовах трансформації суспільства в глобальне інформаційне, відносять надання ділових послуг, купівлю–продаж через мережу Internet та Online послуги. За даними компанії Miniwatts Marketing Group, у другому кварталі 2010 року сектор Internet - послуг в Україні виріс у 25 разів, в якому налічувалося 12,6 мільйонів регулярних користувачів, з яких кожен п'ятий виходить в мережу щодня, а кожен третій - раз на місяць [3]. Глобальна мережа Internet надає необмежені можливості для здійснення електронної економічної діяльності, а це означає, що бізнес–процеси здійснюються миттєво у будь – де за різними напрямками. Нова віртуальна організаційна форма бізнесу виникла як необхідність забезпечення конкуренції за обмежених ресурсів та фінансів з метою якнайшвидшої реалізації запитів клієнтів. Перевагами такої форми зайнятості є скорочення часу й розміру стартового капіталу для відкриття справи; усунення впливу географічного фактора, можливість залучення фахівців високого рівня незалежно від їх місця проживання; високий рівень продуктивності праці; економія витрат на приміщення, транспорт; застосування гнучкої організації праці; швидкість виконання замовлення; зниження бар'єрів при виході на нові ринки [2].

Самостійна зайнятість є актуальною для осіб, яким властиві такі риси, як активність, ініціативність, наполегливість, готовність до ризику та ін. Однак розвиток підприємництва, в тому числі, яке пов'язане із самозайнятістю, в нашій країні ускладнюється багатьма причинами, до основних із них слід віднести нестабільність законодавства, яке регулює відносини власності та податкову систему. Необхідно звернути увагу і на те, що самостійна зайнятість населення може мати і негативні прояви, а саме: неорганізований, некерований характер, що може спричинити ряд диспропорцій. Крім того, цей вид зайнятості, зазвичай, носить нелегітимний характер, не обліковується і не оподатковується, що наносить значні економічні втрати державі. Все це свідчить про недосконалість законодавчої бази та недостатнє втручання держави в сферу підприємницької діяльності в її нових формах.

Висновки. Самозайнятість як конкретна форма особливого виду економічної активності – підприємництва, забезпечує частині населення створення нових робочих місць. Самозайнятість як відносно автономний сегмент вітчизняної економіки забезпечує покращення показників підприємницької діяльності.

Розробка конкретних організаційно – економічних інструментів щодо підтримки розвитку самозайнятості повинна здійснюватись послідовно. Першочерговим завданням в цій сфері є запровадження регіональних стратегій підтримки самозайнятості, складовими елементами яких мають бути: розробка документів нормативно – правової регламентації діяльності самозайнятих громадян; визначення пріоритетних сфер прикладання праці; розробка територіальних програм сприяння розвитку мікробізнесу; фінансово – кредитне регулювання, зниження рівня ризиковості. Наступним кроком має стати вдосконалення організаційно – економічного механізму взаємодії самозайнятих з місцевими органами влади, що повинно спрямовувати до легалізації неформальної зайнятості та детінізації самозайнятості, оптимізації податкових платежів та конструювання системи соціального захисту самозайнятих.

Проблеми самозайнятості потребують подальшого дослідження, тому що в наслідок переходу економіки до нового інформаційно – комунікативного типу чисельність охоплених цією формою зайнятості у майбутньому буде зростати.

Джерела та література:

1. Соболь С. Н. Зміст, принципи та види підприємницької діяльності в умовах трансформації форм господарювання вітчизняних підприємств / С. Н. Соболь // Регіональна економіка. – 2008. – №3. – С. 27– 32.
2. Гармидер Л. Д. Самозанятость как потенциал и фактор повышения эффективности малого бизнеса / Л. Д. Гармидер // Академічний огляд. – 2007. – №1. – С. 19– 22.
3. Жеребин В. М. Самозанятость населения: различные подходы к определению и оценке / В. М. Жеребин, Н. А. Ермакова // Вопросы статистики. – 2010. – №9. – С. 17– 21.
4. Безтелесна Л. І. Фінансові механізми сприяння розвитку самозайнятості /
5. Л. І. Безтелесна, Л. В. Попчук // Академічний огляд. – 2009. – №7. – С. 37– 41.

6. Статистичний щорічник України за 1995 рік [Електронний ресурс] / М-во статистики України ; відп. за випуск В. В. Самченко. – К.: Техніка, 1996. – 576 с. Режим доступу : http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2011/potreba_prac_10.pdf
7. Статистичний щорічник України за 2000 рік [Електронний ресурс] / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К.: Техніка, 2001. – 599 с. Режим доступу : http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2012/popit_1112.pdf
8. Статистичний щорічник України за 2005 рік [Електронний ресурс] / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К.: Техніка, 2006. – 576 с. Режим доступу : http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2011/ekonom_akt_10.pdf
9. Статистичний щорічник України за 2010 рік [Електронний ресурс] / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К.: Українська енциклопедія, 2011. – 618 с. Режим доступу : http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2011/pracevlasht_rik_10.pdf

Андрушків Б.М, Кирич Н.Б., Стойко І.І., Погайдак О.Б., Мельник Л.М. УДК 332.02:336.6 ПРО ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність розробки і впровадження законодавчо-регламентуючого засобу фінансово-економічної і господарської діяльності. Дано пропозиції з формування інституційних засад Економічної Конституції України.

Ключові слова: економічна конституція України, регламентація, фінансово-економічна діяльність, корупція, застійні явища, стабілізація.

Аннотація. В статье обоснована необходимость разработки и внедрения нормативно-регламентирующего средства финансово-экономической и хозяйственной деятельности. Даны предложения по формированию институциональных основ Экономической Конституции Украины.

Ключевые слова: экономическая конституция Украины, регламентация, финансово-экономическая деятельность, коррупция, застойные явления, стабилизация.

Summary. The need for the development and implementation of regulations governing financial and economic activity of economic systems is substantiated in the article.

The problems of permanent economic reformations in the conditions of unstable political and economic relations are considered in the article. Under these circumstances, the key attention is paid to the need for scientific ground, development and implementation of a legal, regulatory, financial and economic lever of sustainable functioning of economic systems and public bodies.

Currently, there is no reliable and effective mechanism for interaction between the economy, the people and the government, the society's impact on the government; there is no reliable method of social control over the activities of the elected representatives and officials; but there is an urgent need for a comprehensive national system of Ukrainian democracy and its influence on economic processes.

The article describes the proposed organizational, economic, legislative, legal, spiritual, and cultural resources to build a reliable economic system, with the "Economic Constitution (law) of Ukraine" (ECU) as an imperative, on the basis of which the ECU institutional framework must be formed across the state, they should contribute to the economy solution to the crisis condition. For this purpose, it is necessary to determine the economic guidelines and to develop appropriate national programs.

Based on the analysis made, the implementation mechanism of three-component paradigm of the ECU fundamental institutional foundations and their stages is proposed.

Keywords: Economic Constitution of Ukraine, regulation, financial and economic activity of the society, corruption, stagnation, stabilization.

Актуальність проблематики. В сьогодшніх нестабільних політичних умовах перманентного економічного реформування виправданою є необхідність наукового обґрунтування, розробки і впровадження якогось законодавчо-регламентуючого фінансово-економічної і господарської діяльності засобу. Власне цій проблематиці присвячена була тема нашої конференції. Необхідно справедливо відмітити що до цього дня і висвітлення цієї теми тривала кількарічна підготовка. Як результат підготовлено об'ємну книгу: «Наративи з проблем формування інституційних засад економічної Конституції України», яка була репрезентована на другій Всеукраїнської науково-практичній конференції пам'яті Почесного Президента АЕНУ, академіка НАН України Чумаченка Миколи Григоровича. (Наратив: пер з англ. осмислення суспільних явищ, процесів, роздумування над ними та розповідь про них).

За переконанням авторського колективу Економічна Конституція України, згідно з якою функціонування Національної економіки мало б забезпечувати регламентоване планово-економічне і фінансове бачення перспектив збалансованого розвитку конкурентних підприємств, галузей Національної економіки на мікро-, мезо- і макрорівнях, на законодавчо-правовому ґрунті з науково обґрунтованими податковими можливостями регіонів – економічним захистом вітчизняного товаровиробника та соціальному захисті громадян, чесному, вчасному і, головне, справедливому розподілі і перерозподілі прибутків, сукупного суспільного продукту, створення умов і зацікавленості у творчій співпраці, реалізації соціальної політики держави і т.п. Усі процеси повинні відбуватися на принципах державного контролю та відповідальності. Якщо цього не відбудеться, то економічний бедлам та управлінське свавілля можуть привести до певних руйнацій і навіть знищення держави. Власне останнє і турбує український політикум, інтелігенцію, громадськість, науку, духовенство і... державних службовців. Автори творчої ідеї хочуть дати